

İSTANBUL GEZGİNLERİ

Aksiyon 55 / 13.02.2016

EMİNÖNÜ - SİRKECİ

Ticaretin Başkenti

İçindekiler

Eminönü	4
Theotokos Ton Khalkoprateion Kilisesi (Acem Ağa Mescidi)	5
Cafer Ağa Medresesi	6
Soğukçeşme Askeri Rüştüyesi	6
Bab-ı Ali	6
Alay Köşkü	7
Gülhane Parkı	7
Gotlar Sütunu	8
İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi	8
Sirkeci	9
Sirkeci Garı ve Demiryolu Müzesi	9
Orient Express	10
Büyük Postane.....	11
Hobyar Mescidi	12
I. Abdülhamid Külliyesi	12
Ali Muhiddin Hacı Bekir	13
Hidayet Camii	14
İş Bankası Müzesi	15
Yeni Camii.....	16
Tahtakale.....	19
Rüstem Paşa Camii	19
Ahi Çelebi Camii	20
Baba Cafer Türbesi	21

Eminönü

Bizans İstanbul’unda bugün Tarihi Yarımada olarak andığımız bölgede beş liman bulunmaktaydı. Bu beş limandan en büyüğü Theodosius Limanı bugün Yenikapı olarak bilinen yerde, bir diğeri Kontoskalion Limanı bugün Kumkapı olarak bilinen yerde, bir başkası Julian Limanı da bugün Kadırğa olarak bilinen yerdedi. Marmara kıyısındaki bu üç limandan başka Haliç kıyısında da iki liman bulunmaktaydı. Yan yana olan bu iki limanın birisi bugün Sirkeci olarak bildiğimiz bölgedeki Fosforion Limanı diğeri de Haliç içine doğru hemen yanındaki Neorion Limanı idi. Neorion Limanı’nın Haliç içi tarafındaki sınırı aynı zamanda da bugün Eminönü ve Sirkeci olarak bildiğimiz iki semti birbirinden ayıran sınırdı.

Tarihi Yarımada’nın geri kalan kısmında olduğu gibi Haliç kıyıları da Bizans döneminde surlarla çevriliydi ve surlar üzerinde sahile erişimi sağlayan kapılar bulunmaktaydı. Eminönü semti ile deniz arasındaki iletişimi Odun Kapısı (Drungari Kapısı), Zindankapı (Saint Jean de Cornibus Kapısı), Balıkpazarı Kapısı (Perama Kapısı) ve Bahçekapı (Neorion Kapısı) sağlamaktaydılar. Neorion Kapısı’ndan Boğaz’a doğru bir sonraki kapı da Kentenarios Kapısı’ydı (Eugenios Kapısı) ve mevzu bahis iki liman bu iki kapının arasında kalmaktaydı.

Bir tarafta dünyanın en korunaklı doğal limanlarından birisi olan Haliç’in kenarındaki iki liman, hemen arkalarında şehirle bağlantıları sağlayan kapılar ve o kapıların ardında da diğeri tarafta koskoca bir şehir, imparatorluk başkenti İstanbul. Hal böyle olunca, bölgenin nüfus yapısı da etkilenmiş. Ticaretten anlayan İtalyanlar (Cenevizliler ve Venedikliler) oturmuşlar bu bölgede uzunca bir süre, Yahudiler gelmişler bir süre. Bölgedeki binalar da ağırlıklı olarak depolarmış, gemilerden indirilen malların istiflendiği. Biraz içerilere girildiğinde de hanlar, çarşılar varmış. İstanbul el değiştirip Osmanlılara geçtiğinde de surlar kalmamış geriye pek ama liman, depolar, hanlar, çarşılar kalmış. Nüfus yapısı da uzun yıllar korumuş kendisini. Ta ki

Yeni Camii inşaatı için o bölgedeki evler, dükkanlar istimlak edilene kadar. Karai Yahudileri meskunmuş o bölgede o zamanlar. Haliyle Haliç'in hemen öte yakası gibi orası da Karaköy ya da Karaiköy olarak bilinirmiş. Biraz zorla da olsa, paraları fazla fazla verilerek evleri, iş yerleri istimlak edilmiş bu bölgede yaşayan tebanın. Sonrasında da bölgenin çevresini değiştiren Yeni Camii inşa edilmeye başlanmış.

Görüldüğü üzere iki imparatorluk da bu bölgeyi aynı amaçlar için kullanmış. Aynen şehrin bir çok farklı yerinde, yapısında olduğu gibi. Ne de olsa aklın yolu bir.

Limanlar, hanlar, çarşılar olur da gümrük olmaz mı? Olur elbet. Osmanlı zamanında, işte tam da bu bölgede, limanın hemen arkasında bir de gümrükhane varmış; deniz gümrükhanesi. Bu gümrükhanenin bir de 'emin'i bulunurmuş, gümrükhaneyi çekip çeviren görevlisi yani. Emin var ve önünde de bir liman. Alın size Eminönü... Artık kara gümrükhanesinin nerede olduğunu da söylemeye gerek var mı bilmem...

Theotokos Ton Khalkoprateion Kilisesi (Acem Ağa Mescidi)

İmparatoriçe Pulcheria tarafından 449-450 yıllarında yapımına başlanmış, bir bölümü ibadete açılmış ancak Pulcheria'nın 453'de ölümünden sonra I. Leon'un eşi İmparatoriçe Verina tarafından tamamlanmıştır. Kilisenin önemi, içerisinde çok gösterişli bir sanduka içerisinde muhafaza edilen ve Hz. Meryem'e ait olduğuna inanılan bir kuşaktan ileri gelmektedir. 1204 Latin istilası zamanında Latinler tarafından yağmalanarak kuşak Avrupa'ya gönderilmiştir. Bu istiladan sonra da muhtemelen harap olarak kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında sadece apsis ve kuzey duvarları korunarak kalmış olan kilise, 1484 tarihinde Arpa Emni Lala Hayreddin tarafından onarımlarla mescide çevrilmiştir. Daha sonra acemi ağalarından Ahmet Ağa bu mescide vakfiye bağışladığı için onun ismiyle anılmaya başlanmıştır. Daha sonraki yıllarda birçok kez

harap olan mescit her seferinde onarılmıştır ancak 1936 yılına gelindiğinde minaresi yıktırılmış ve çatısı ile ahşap aksami yıkıcılara satılarak dört duvar olarak bırakılmıştır.

Cafer Ağa Medresesi

Kanuni Sultan Süleyman dönemi babüssaade ağalarından Cafer Ağa tarafından babüssaade ağalığı yaptığı dönem olan 1554-1557 yılları arasında yapımına başlanılmıştır. Mimarı Mimar Sinan'dır. Cafer Ağa'nın 1557'de ölümünden sonra kardeşi Gazanfer Ağa tarafından tamamlanmış ve 1559 yılında eğitime başlamıştır. 15 hücre bir dershaneden oluşmaktadır.

Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi

Tababet-i Askeriye Tatbikat Mektebi ya da günümüz Türkçesi ile Askeri Hekimlik Uygulama Okulu olarak 1898 senesinde Sultan II. Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır. Rüştüye yani ortaokul statüsündedir. Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi olarak da bilinir. Uzun yıllar okul olarak kullanılan bina bir dönem adli tıp, bir dönem devlet güvenlik mahkemesi, bir dönem çocuk mahkemesi olarak kullanıldıktan sonra günümüzde İstanbul Üniversitesi'ne devredilmiştir.

Bab-ı Ali

'Yüksek Kapı' anlamına gelen Bab-ı Ali, Osmanlı sadaret makamının bulunduğu yerdir. 18.yy'ın ikinci yarısına kadar divan toplantıları Topkapı Sarayı'nda yapılıyorken bu dönemden sonra tamamen sadrazamların konutlarında yapılmaya başlanmıştır. Bugün Bab-ı Ali olarak bilinen yerde ilk sadrazamlık konutu III. Osman zamanında, 1756'da yapılmıştır. Ahşap olarak yapılan bu bina daha sonra birçok kez yanmış ve her seferinde yeniden ahşap olarak yapılmıştır. Ancak 1839'da bir kez daha yanınca bu sefer Stefan Kalfa tarafından kagir olarak yapılmış ve 1844'te bu sefer sadece devlet dairesi olacak

hizmete açılmıştır. Yapı Cumhuriyet döneminde valilik binası olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Alay Köşkü

Alay Köşkü, Saray-ı Cedid yani 'Yeni Saray' olarak bilinen Topkapı Sarayı'nı çevreleyen Sur-ı Sultanî'nin burçlarından Alemdar caddesi üzerinden olan ve Bab-ı Ali'yi karşıdan göreninin üzerine yapılmış bir köşktür. Alay Köşkü olarak anılmasının nedeni padişahın kendisini selamlamak üzere saray yakınından geçen alayları izlemesini sağlamak amacıyla yapılmış olmasıdır. Burcun yapısında kullanılan malzemelerin diğer burçlardaki malzemelere göre daha kaliteli ve iyi olmasından daha Fatih zamanında buraya bir köşk yapılması planlandığı düşünülebilir.

XVI. yy.'da, bugün görünen Alay Köşkü'nün yerinde bir ahşap köşk olduğu bilinmektedir. Mevcut köşkün II. Mahmut zamanında 1810-20 yılları arasında muhtemelen Kirkor Amira Balyan'a yaptırılmıştır.

1855 yılında Soğukçeşme Kapısı ile Alay Köşkü arasına surlara bitişik olarak Telgrafhane-i Amire binasının yapılması ve Dolmabahçe Sarayı'ndaki Camlı Köşk'ün yeni 'Alay Köşkü' olarak yapılmasından sonra işlevini yitiren Alay Köşkü bu dönemde telgrafhane nazırının makam odası olarak kullanılmıştır. Daha sonra telgrafhane binasının yıkılması ile birlikte farklı amaçlar için kullanılır. Son olarak Ahmet Hamdi Tanpınar Müze Kütüphanesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Gülhane Parkı

Yıllarca Topkapı Sarayı'nın dış bahçesi olarak kullanılan ve adını burada yetiştirilen güllerden alan Gülhane Parkı, dönemin şehremini (Belediye başkanı) tarafından 1912 senesinde halka açık park haline getirilmiştir. Bir kısmı hala askeri bölgedir ve ziyarete kapalıdır. Ziyarete kapalı ve açık olan alanların tamamında Bizans dönemine ait sarnıçlar, manastır, vaftizhane, sütun gibi yapılar bulunmaktadır. Gotlar sütununun hemen altında bugün sadece sütunları görülen yapı

Aziz Pavlos Yetimhanesi'dir ve 578 senesinde I. Iustinianos ve karısı Sophia tarafından yaptırılmıştır.

Park, Sultan Abdülmecid döneminde 3 Kasım 1839 tarihinde içerisinde okunan Tanzimat Fermanı ya da diğer adı ile Gülhane Hattı Hümayunu ile de meşhur olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk demokratikleşme adımı olarak kabul edilen bu ferman Hariciye Nazırı Koca Mustafa Reşit Paşa tarafından okunmuştur.

Gotlar Sütunu

Tam olarak kimin için ve ne zaman dikildiği bilinmeyen sütun muhtemelen 4. yy'a aittir. Kaidesinde zar zor okunur şekilde Latince 'FORTUNAE REDUCI OB DEVICTUS GOTHOS' yani 'Gotların yenilgisi sebebi ile geri dönen Fortuna'ya' yazdığı için Gotlar Sütunu olarak anılmaktadır. Kimi kaynaklarda üstünde Yunan Baht ve Şans tanrıçası Tike'nin bir heykeli olduğu söylenmektedir ki eğer doğruysa bile Paganizm terkedildikten sonra kaldırılmış olmalıdır. Diğer bazı kaynaklarda ise üzerinde şehrin kurucusu Byzas'ın heykelinin olduğu yazmaktadır.

Bir dönem sütunun Latince kaidesinden dolayı Roma İmparatoru II. Claudius'un Gotlara karşı kazandığı zaferden dolayı dikildiği düşünüldüyse de Claudius'un İstanbul ile hiç alakası olmamasından dolayı bu görüşten vazgeçilmiştir. Varsayımlar arasında I. Theodosius'un Gotlara karşı kazandığı zafer için dikildiği de vardır ancak kitabedeki harflerin karakterlerinden sütunun I. Constantinus tarafından dikildiği de iddia edilmektedir.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi

2008 yılında, Sur-ı Sultani'nin İstabl-ı Amire yani Has Ahırlar bölümünde kurulan müzede İslam alimlerinin bilim ve teknoloji üzerine eserlerinin replikaları ya da kitaplarda bulunan anlatım ve/veya çizimlerinin canlandırmaları sergilenmektedir.

Sirkeci

Byzas tarafından kurulan İstanbul'un ilk kurulduğu bölgedir. Bizans zamanında Neorion ve Proosphorion limanlarının yapılması ile birlikte önemi artmış, Osmanlı döneminde de hem Saray'a hem de Bab-ı Ali'ye en yakın liman olduğu için önemini korumuştur. Daha sonra Sirkeci garının yapılması ile birlikte kimliği de değişen Sirkeci günümüz İstanbul'unun da merkezi konumundadır. Sirkeci isminin tam olarak nerenden geldiği bilinmemekle birlikte komutanın yeri, Bizans döneminde bölgesinin eski isimlerinden olan ve komuta yeri anlamına gelen Strategion isminin evrilmesi ile Sirkeci haline gelmiştir.

Sirkeci Garı ve Demiryolu Müzesi

1869 yılında Baron Maurice de Hirsch'e 99 yıllığına verilen imtiyaz doğrultusunda Avusturya İstanbul arasında yaklaşık 2000 kilometrelik bir demiryolu yapımına başlanır. Rumeli Demiryolları (Şark Demiryolu) denilen bu demiryolu ağının bir ucu İstanbul'a vardığında bugün Sirkeci Garı'nın olduğu yere geçici olarak ufak kagir bir istasyon binası ile iki ahşap bekleme salonu yapılır. Yapılacak olan asıl gar binası için de proje teklifleri alınır. 1872 ve 1873 yıllarında gelen projelerden ikincisi kabul edilir ancak izinlerle ilgili yaşanan çeşitli sıkıntılardan dolayı Sirkeci Garı'nın inşaatına ancak 11 Şubat 1888'de başlanır. Mimarı Alman August Jasmund'dur. Aynı yıl içerisinde Rumeli Demiryolu'nun Edirne-İstanbul arasındaki kısmı da tamamlanmıştır ve 1883 yılından beri faaliyet gösteren Şark Ekspresi de aktarmasız olarak Paris ve İstanbul arasında faaliyet olarak göstermeye başlamıştır. Garın inşaat II. Abdülhamit döneminde 3 Kasım 1890 yılında tamamlanır ve kullanıma açılır.

Binanın ön cephesinde iki saat kulesi bulunmaktadır ve granit mermer ile Marsilya Arden'den getirilen taşlar kullanılmıştır. İlk yapıldığı dönemde havagazı ile aydınlatılan garın ısıtılmasında Avusturya'dan getirilen sobalarla ısıtılıyordu ve denizin hemen

yanındaydı. Haydarpaşa Garı'nda olduğu gibi taraçalarla rıhtıma inilebiliyordu.

Bugün gar dâhilinde bir bölüm müze olarak değerlendirilmektedir.

Orient Express

Orient Express fikri Amerikalı George Mortimer Pullman tarafından ortaya atılır. Ancak fikrin hayata geçmesi için Belçika merkezli Wagon-Lits şirketinin sahibi Georges Nagelmackers'ın Pullman ile tanışması gerekmektedir. Bu ikili, kimi iddialara göre 4 Ekim 1883 tarihinde, kimi iddialara göre de 5 Haziran 1883 tarihinde ilk Orient Express seferinin yapılmasını sağladılar. İlk yıllarda Paris'ten hareket eden tren, Strasbourg, Münih, Viyana, Budapeşte ve Bükreş üzerinden geçerek Guirgi'ye geliyordu. Yolcular buradan küçük teknelerle Tuna nehri üzerinden Rusçuk'a, oradan da Wagon-Lits'e ait başka bir trenle Varna'ya taşınıyorlardı. Varna'da kendilerini bekleyen Espero isimli bir trenle de İstanbul'a geliyorlardı. Paris Varna arasındaki 3186 kilometrelik tren yolculuğu tam 81,5 saat, sonrasında yapılan deniz yolculuğu ise 15 saat sürüyordu. İstanbul'a kesintisiz olarak tren seferlerinin yapılması ise ancak 1888 senesinde Rumeli Demiryolları'nın tamamlanması ile gerçekleşebilmiştir. İlk başlarda 96,5 saat süren yolculuk, zaman içerisinde yapılan iyileştirmelerle 58 saate kadar inmiştir. Ayrıca sanılanın aksine seferler tek güzergah üzerinden değil, en az 4-5 farklı güzergah üzerinden yapılmıştı.

Orient Express yolcularının pasaport taşımalarına gerek yoktu, zira yolcular Wagon-Lits şirketinin sahibi Nagelmacker'in Tılsım diye adlandırdıkları bir belge taşıyorlardı. İstanbul'a gelen yolcular ilk yıllarda Grand Hotel de Luxembourg, Hotel d'Angleterre ve Bizans Oteli gibi otellerde kalıyorlardı ancak 1895'de Wagon-Lits Pera Palas'ı satın alınca artık burada kalmaya başladılar. Yolcuların bir kısmı bu otellerde kalıp şehri gezdikleri gibi bir kısmı da Bağdat Ekpres'i (Sonraları Toros Ekspres) kullanarak daha doğuya gidiyorlardı.

I. Dünya Savaşı'nı sona erdiren Versay Barış Anlaşması Orient Express'in 2419 numaralı vagonunda imzalanmıştır. Almanların büyük çoğunluğu tarafından ihanet olarak adlandırılan bu anlaşmanın intikamını Hitler II. Dünya Savaşı sırasında Fransa'nın teslim anlaşmasını da bu vagona imzalayarak almak istemiştir. Vagon savaşın sonlarına doğru bir SS birliği tarafından imha edilmiştir.

27 Mayıs 1977 yılına kadar devam eden Orient Express seferleri, yıllar içerisinde gerek savaşlar, gerek salgın hastalıklar, gerekse de maddi yetersizlikler yüzünden dönem dönem kesintiye uğramıştır. Son seferinde yemek vagonu olmadığı için yolcular yemeklerini yanlarında getirmişlerdir.

Orient Express'in seferlerine başlamasının 100. yılı anısına 4 Ekim 1983 tarihinde Society Expeditions isimli kurum tarafından sembolik bir sefer daha yapılmıştır. Bu sefere dünyanın dört bir yanından 100 ünlü isim katılmıştır.

Büyük Postane

Türkiye'de Posta Nezareti ilk olarak 1840 yılında kurulmuştur. Bu ilk posta nezareti Yeni Camii avlusunda hizmet vermekteydi. 1843 tarihinde telgrafın icad edilmesinden 4 sene sonra 9 Ağustos 1847 tarihinde İstanbul'da ilk telgraf denemesi Sultan Abdülmecid'in huzurunda Beylerbeyi Sarayı'nda yapıldı. Bu denemeden memnun kalan Sultan, İstanbul-Edirne arasında bir telgraf hattının kurulmasını emretti. Ancak telgrafın Osmanlı'da kullanılması Kırım Savaşı yıllarını buldu. Dışardan gelen ilk telgraf da bu savaş sırasında 1855 tarihinde Sivastapol'dan gelmişti ve müttefik devletlerin Kırım'a girdiğini müjdeliyordu. Bu haberden dolayı telgraf uğurlu sayılır olmuştu. Aynı yıl içerisinde Telgraf Müdürlüğü kuruldu. Bu müdürlük ve Posta Nezareti 1871 senesinde birleştirildi.

Zaman içerisinde bulunduğu yere sığamayan Posta ve Telgraf Nezareti için 1905 senesinde yeni bir bina yapımına başlanır. Bu

binanın mimarı I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın temsilcilerinden Vedat Tek'tir. Vedat Tek'in bu binada kullanılan tuğlaları kendisinin tasarladığı söylenmektedir. Bina dört katlıdır ve 3200 metrekaredir. Dört yıl süren inşaatın ardından 1909 senesinde hizmete açılır. Bir dönem İstanbul Radyosu olarak da kullanılan bina 1958 tarihinden beri tamamen posta ve telgraf işlerinde kullanılır.

Bu arada 1909 senesinde telefonun da kullanılmaya başlaması ile birlikte Posta Telgraf Nezaretî'nin adının sonuna bir de telefon eklenir ve artık nezaretin ismi PTT Nezaretî olmuştur.

Büyük Postane'nin giriş katında hafta sonları kapalı olan bir de müze bulunmaktadır!

Hobyar Mescidi

Hoca Hubyar Mescidi ya da Büyük Postane Camii olarak da bilinen mescidin bugün görünen binası 1901-1909 yılları arasında Mimar Vedat Tek tarafından Büyük Postane'nin inşası sırasında yapılmıştır. Vedat Tek'in tek cami projesidir. Mimar Muzaffer'in de tasarımında katkısı vardır. Daha öncesinde burada 1473 yılında Hoca Hubyar tarafından yaptırılan bir mescid bulunmaktaydı.

Mescid köşeleri kesik kare plandadır ve her bir kenarı 7,5 metredir. Kubbesi ve minaresi soğan kubbeye yakın bir şekilde tasarlanmıştır. 1987 senesinde mescidin doğu tarafına mescidi genişletmek için eklenen bölümün caminin güzelliğini bozduğu ortadadır.

I. Abdülhamid Külliyesi

Sultan I. Abdülhamit tarafından yaptırılan külliyenin inşaatına 1775 yılında başlanır. Külliye; imaret, sıbyan mektebi, sebil-çeşme ve medrese, kütüphane ve türbeden oluşmaktaydı. Dikkat ederseniz alışlagelmiş dışında külliyenin camisi bulunmamaktadır. Bunun nedeni külliyenin camisinin Beylerbeyi'nde bulunmasıdır. Medresenin dershanesi mescit olarak kullanılmıştır.

İmaret ve sıbyan mektebi: Külliye'nin yapımına ilk başlanan yapılarıdır. 1777 yılında tamamlanmışlardır. 1913 yılında 4. Vakıf Han'ın yapımı esnasında yıkılırlar.

Sebil ve Çeşme: 1778 yılında tamamlanır. 4. Vakıf Han'ın yapımı esnasında yerinden sökülerek, Gülhane Parkı'nın girişinin karşısındaki Zeynep Sultan Camii'nin köşesine taşınır.

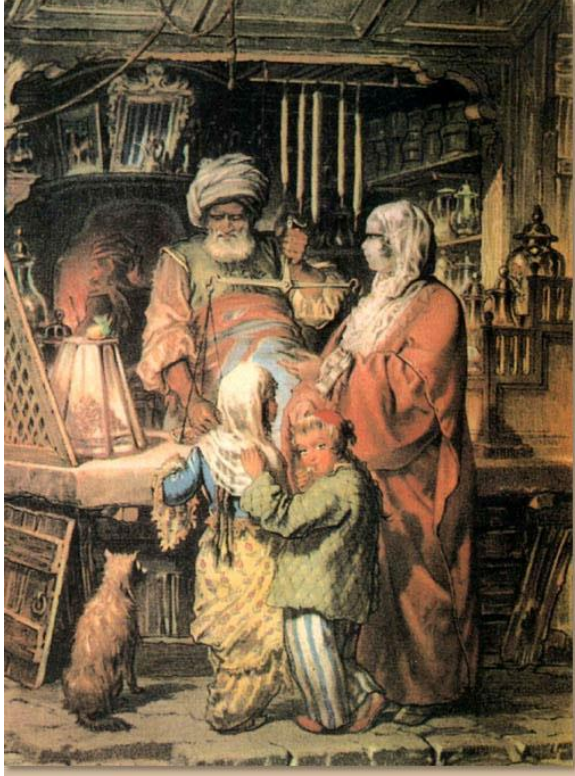
Medrese - Kütüphane: 1780 yılında tamamlanır. Günümüzde hala ayakta yapılarıdır. 1926 senesinde yıkılması şartı ile İstanbul Ticaret Borsası'na bırakılmıştır. Ancak borsa yıktırmamış, düzenleyerek ve restore ederek kullanmaya devam etmiştir. Medreseye bitişik olarak yapılmış bir sıradan oluşan arasta bulunmaktadır.

Türbe: Sultan I. Abdülhamit'in ölümünden sonra defnedildiği türbedir. Ayrıca IV. Mustafa'nın da mezarı bu türbe içerisindedir. Peygamber Efendimiz'in ayak izi olan Kadem-i Şerif de yine türbe içerisinde sergilenmektedir.

Ali Muhiddin Hacı Bekir

Kastamonu asıllı bir şekerçi olan Bekir Efendi 1777 yılında İstanbul Bahçekapı'da bir şekerçi dükkanı açar. Bu dükkan, yapımına 1775 yılında başlanan I. Abdülhamit Külliyesi'nin medrese bölümünün altında bulunan arasta da açılmıştır (Medresenin 1780 yılında bittiği bilinmektedir, tarih uyumsuzluğunun nedeni medresenin alt tarafında bulunan arastanın biraz daha önce tamamlanmış olması ile izah edilebilir). Bugün, aradan geçen 236 yıla rağmen Bekir Efendi'nin açtığı şekerçi dükkanı hala aynı yerindedir. Bu özelliğe sahip İstanbul'da başka bir dükkan bulunmamaktadır. Dükkanın ismi ilk zamanlarda Hacı Bekir iken sonradan oğlunun ismi de eklenerek Muhiddin Hacı Bekir olur, sonra da torunun ismi eklenir ve isim bugünkü halini alır: Ali Muhiddin Hacı Bekir.

Yıllarca ders kitaplarında görmeye alışık olduğumuz ve Maltalı ressam Preziosi tarafından çizilen Bekir Efendi'nin resminin aslı bugün Louvre Müzesi'nde bulunmaktadır. Hacı Muhiddin Ali Bekir Türkiye'nin hala faal olan en eski özel şirketidir.

Hidayet Camii

Mimarı Alexandre Vallauray olan cami II. Abdülhamit döneminde 1887 tarihinde yapılmıştır. Daha önce, 1813 tarihinde ve Sultan II. Mahmud döneminde aynı yerde yapılan ahşap caminin yerine yapılmıştır.

Caminin bulunduğu yer 1800 yılların başında hemen deniz kenarıydı ve burada 'bekar odaları' denilen evler vardı. Halk tarafından pek de güvenli bulunmayan bu muhitte bugün tam da caminin olduğu yerdeki sokağa burada yapılan kötü şeyler yüzünden 'melek girmez sokağı' bile denilmekteydi. İstanbul'da 1812 yılında veba salgını başladığında ve ölümlerin bir çoğunun da burada bulunan bekar odalarından çıkmasını da bahane eden II. Mahmud bu bölgenin tamamen yıktırılmasını emretmişti. Çok kısa sürede tamamlanan yıkım işleminden sonra da 'melek girmez sokağına' adı 'doğru yol' anlamına gelen Hidayet Camii yaptırılmıştı.

Bugünkü caminin avlu kapısı yaptırılan bu ilk camiden kalmadır.

İş Bankası Müzesi

Posta Nezareti ilk kurulduğu yıllarda Yeni Cami avlusunda, bugün İş Bankası Müzesi olarak faaliyet gösteren binanın yerindeki, külliyenin bazı yapılarının yıkılmasından sonra yapılan ve daha önce Evkaf Nezareti tarafından kullanılan ahşap bir yapıda faaliyet göstermekteydi. Zamanla Posta Nezareti bu ahşap yapıya sığmayınca yıktırıldı ve bugün görünen yapının inşasına 1890 senesinde başlandı. Binanın temelini çürük olduğu söylentileri çıkınca bir süre duraklayan binanın inşaatı, sonradan böyle bir sıkıntı olmadığı anlaşılınca devam etti 1892 tarihinde hizmete açıldı.

1871 senesinde Posta ve Telgraf Nezareti alan nezaret bu binaya da sığmayınca 1909 senesinde taşındı ve bu bina 1917 tarihinde Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası'na devredilene kadar postanenin paket merkezi olarak faaliyet göstermiştir.

1927 senesinde Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası ile İş Bankası ile birleşince binanın mülkiyeti İş Bankası'na geçer. Bir kısım tadilatın geçtikten sonra (bir de kat eklenir) 1928 senesinde yapı İş Bankası İstanbul Şubesi olarak faaliyet göstermeye başlar. 2004 yılına kadar banka şubesi olarak faaliyet gösteren bina aynı yıl boşaltılarak sonradan eklenen kat kaldırılarak eski haline getirilmiştir.

2005 yılından beri de müze olarak faaliyet göstermektedir.

Yeni Camii

Sofia Bellicui Baffo 1550 yılında Venedik'te dünyaya gelir. Babası Leonardo Baffo Venedik'in elinde bulunan Korfu Adası'nın valisidir ve oldukça varlıklı birisidir. Haliyle tek çocuğu olan kızı Sofia'nın eğitimine bir hayli önem vermiştir. Sofia, 12 yaşında iken deniz yoluyla Akdeniz'e çıktığı bir seyahat sırasında Türk korsanlar tarafından esir alınır ve İstanbul'a getirilir. Güzelliği, zekası ve eğitimi o kadar yayılır ki İstanbul'da, ünü III. Murat'ın annesi Nurbanu Sultan'ın kulağına kadar gider ve 13 yaşındayken Harem'e alınır. 15 yaşına geldiğinde de III. Murat'a sunulur.

1595 senesinde eşi III. Murat ölüp, oğlu III. Mehmed tahta geçince de Valide Sultan olur. Valide Sultan olmasının ikinci senesinde bir cami yaptırmaya karar verir ve dönemin hassa mimarı Davud Ağa'nın kapısını çalar. Davud Ağa, Mimar Sinan'ın kalfalarındandır ve Sinan'ın vefatından sonra yerine geçmiştir. Caminin yeri olarak da selatin camilerinde alışılan aksine bir tepenin üzerine değil de sahil şeridi seçilmiştir zira ticari açıdan çok önemli bir yer olan bugünün Eminönü'nde böylesine bir caminin eksikliği hissedilmektedir. Ancak, bir sıkıntı vardır, caminin yapılmasının planlandığı bölgenin arazisi ağırlıklı olarak Karai Yahudilerine aittir ve zaten bu nedenden bölgeye Haliç'in diğer yakası ile birlikte Kara(i)köy denilmektedir ve Karai Yahudileri'nin bir kısmı; topraklarını, mallarını satmak niyetinde değildirler. Sahiplerinin rızaları ile istimlak edilebilen mallar istimlak edilmiş, edilmeyenler de zorla ama karşılıkları fazlası ile verilerek ellerinden alınmıştır.

Yapılacak caminin inşaatına 1597 senesinde başlanır. Ancak bir sene sonra, 1598 senesinde Davud Ağa ölünce (kimi kaynaklarda Vefa Meydanı'nda kellesinin alındığı, kimi kaynaklarda vebadan öldüğü yazmaktadır) cami inşaatına Dalgıç Ahmet Ağa mimar olarak atanır. İnşaata 5 sene daha devam edilir ancak 1603 senesinde III. Mehmed vefat edip de yerine I. Ahmed geçince, önce Safiye Sultan Eski

Saray'a gönderilmiş, sonra da inşaatı zemin kat pencerelerine kadar yükselmiş olan caminin yapımı yarım kalır. Ta ki 1661 senesine kadar tam 58 sene.

1661 senesinde IV. Mehmet'in annesi I. İbrahim'in eşi Turhan Hatice Sultan bir cami yaptırmaya karar verir. Ulema kendisine yeni bir cami yaptırmaktansa, yarım kalmış olan ve adı halk arasında hem 58 senedir çivi çakılmadığı, hem de arazisi Yahudilerin elinden zorla alındığı için 'Zulmiyye Camisi' olarak anılmaya başlayan caminin tamamlanmasının daha doğru olduğunu söyler. Bu fikir Turhan Hatice Sultan'ın da aklına yatar ve yıllardır tamamlanmayı bekleyen camiye tamamlama görevini Mimar Mustafa Ağa'ya verir. Dört senede tamamlanan cami 1665 tarihinde tamamlanmış ve hizmete açılmıştır. Yapıldığı ilk dönemde Valide Camii olarak anılan cami, mimari özellikleri bakımından Mimar Sinan'ın Şehzade Camii'ne benzemektedir.

Cami ile birlikte darülcürre (Kuran eğitimi verilen medrese), sıbyan mektebi, sebil, çeşme, Mısır Çarşısı, hünkar kasrı ve bir türbe de yaptırılmıştır. Cami ilk yapıldığı dönemde bir de dış avlusu vardır ancak bu avlu daha sonra 19. yy'ın ikinci yarısında Galata Köprüsü'nün getirdiği trafik yükünden dolayı yıkılmıştır. Bu yıkım esnasında dış duvarın, bugün İş Bankası binasının olduğu yere açılan kapısının üstündeki sıbyan mektebi de yıkılmıştır. İş Bankası binasının yerinde de külliye'nin darülcürresi bulunmaktaydı. Külliye'nin çeşme ve sebili hala ayakta, daha önce Osman Hamdi Bey tarafından restore edilen bu ikili, geçtiğimiz yıllarda tekrar restorasyondan geçmiştir ve İstanbul'un en güzel çeşmelerinden birisi konumundadır.

Caminin bir de Hünkar Kasrı vardır ki türünün en güzel örneklerindedir. Eşsiz çinilerle kaplıdır ve 2 oda, 1 eyvan ve bir tuvaletten oluşmaktadır. Turhan Hatice Sultan'ın bu manzarası şahane kasrı daha çok kendisi için yaptırdığı düşünülmektedir. Kasra bir rampa ile çıkılmaktadır ve caminin içerisindeki hünkar mahfiline doğrudan geçiş bulunmaktadır.

Külliyenin türbesi Osmanlı Hanedanı'nın en büyük türbesidir ve ortalama bir camii boyutundadır. Sonradan bu türbeye iki küçük türbe daha eklenmiştir. Bu iki türbe Havatin (Hatunlar) ve Cedid Havatin türbeleri olarak anılmaktadır. Bu türbe kompleksinin içerisinde tam 44 sanduka bulunmaktadır ki bunların 6 tanesi Osmanlı padişahlarına aittir. Dile kolay tüm Osmanlı padişahlarının altıda biri. Hangi padişahlar mı var? Sayalım: IV. Mehmed, III. Osman, II. Mustafa, III. Ahmed, I. Mahmud ve V. Murat. Turhan Hatice Sultan da 1683 senesinde vefat ettiğinde buraya defnedilmiştir.

Mısır Çarşısı:

Yeni Camii Külliyesi'nin bir parçası olarak yapılan ve 1663-64 yıllarında tamamlanan Mısır Çarşısı'nın olduğu yerde Bizans döneminde de Makron Envalos adı verilen bir kapalı çarşı bulunmaktaydı. İlk başlarda Valide Çarşısı ve Yeni Çarşı olarak anılan Mısır Çarşısı 18. yy ortalarından itibaren ağırlıklı olarak Mısır üzerinden getirilen malların satılmaya başlanması ile birlikte Mısır Çarşısı olarak anılmaya başlanmıştır. Bir rivayete göre de Mısır'dan alınan vergilerle yaptırıldığı için bu isimle anılmaya başlanmıştır.

'L' şeklindeki Mısır Çarşısı aslında iki çarşının birleşmesinden oluşmuş gibidir. Bu çarşılarından her sırasında 23 dükkandan toplamda 46 dükkan olanı ('L'nin uzun kanadı) pamukçular esnafına, her sırasında 18 dükkandan toplamda 36 dükkanı olan da aktarlar esnafına tahsis edilmişti. 'L'nin iki kanadının keşişim noktasında bir dua meydanı ve bulunmaktadır. Burada duvarda vaaz/ezan kürsüsü ile birlikte bir de kütüphane bulunmaktadır.

Mısır Çarşısı'nın Balıkpazarı, Hasırcılar, Ketenciler, Çiçek Pazarı, Haseki ve Yeni Camii olmak üzere toplam 6 kapısı vardır. Haliç yönüne bakan Balık Pazarı Kapısı ve Bahçekapı yönüne bakan Haseki Kapısı iki katlıdır. Bugün restaurant olarak hizmet veren ikinci katları eskiden mahkeme olarak kullanılmaktaydı. Bu

mahkemelerden birisi esnafın kendi içerisindeki davalarına, diğeri de esnaf ile halk arasındaki davaya bakmaktaydı.

1691 ve 1940 yıllarında iki kere büyük yangın geçiren Mısır Çarşısı, ilk yangında tam 24 saat aralıksız yanmış, ikinci yangından sonra da 3 sene kapatılarak restore edilmiştir.

Tahtakale

Taht-el Kale yani kalenin altı kelimesinin kolay söyleyiş olan Tahtakale isminin neden bu bölgeye verildiği tam olarak bilinmemektedir. Beyazıt ya da Mercan dolaylarındaki eski sur ya da benzeri bir yapıdan dolayı, kot farkından ötürü o bölgenin altında kalan bu bölgeye de Taht-el Kale isminin verilmiş olması muhtemeldir.

Rüstem Paşa Camii

Daha önce burada bulunan Hacı Halil Mescidi isimli bir mescidin yerine Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazam ve damadı Rüstem Paşa tarafından yaptırılmıştır. Mimarı Mimar Sinan'dır, kitabesi olmadığı için tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Kimi tarihçiler caminin 1562 tarihli vakfiyesine bakarak 1561 tarihinde bitmiş olabileceğini iddia etseler de bu iddiadan öteye gitmemektedir. Rüstem Paşa'nın 1561 senesinde vefat ettiği düşünülürse yapı muhtemelen eşi, Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan tarafından tamamlanmıştır. Rüstem Paşa'nın aynı dönemde yapılan türbesinin ve yine aynı dönemde yapılan eşi Mihrimah Sultan'ın Edirnekapı'daki camisinin de kitabelerinin olmaması ilginçtir ve Paşa'nın döneminin şairleri ile arasının açık olmasından dolayı şairlerin kendisini protesto ettiği için kitabe yaptıramamış olduğuna yorumlanmaktadır.

Cami 1660 yangınında bir hayli zarar görmüş ve 1766 depreminde minaresinin ve kubbesinin çökmüştür. Özellikle deprem sonrasında

yapılan onarımlardan dolayı yapıda mimari hatalar meydana gelmiştir.

Caminin ününe ün katan ise iç cephelerinde kullanılan çinilerdir. İznik çinilerinin en teknik ve estetik açıdan en üst aşamaya ulaştığı bir dönemde yapılan caminin iç cephesi boydan boya çinilerle kaplanmıştır. İznik çinicilerinin yeterince çini üretememesi nedeni ile Rüstem Paşa Kütahya'da Çini imalathanesi kurduştur. Yapılarında bu kadar büyük çapta çini kullanmayan Mimar Sinan'ın, yapının banisi Rüstem Paşa'nın özellikle istemesi ve sağladığı maddi destekle bu kadar yoğun şekilde çini kullandığı düşünülmektedir.

Caminin hemen yanında yine Rüstem Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırtılmış iki adet han bulunmaktadır ki birisi Küçük Çukur Han diğeri de Büyük Çukur Han olarak bilinir.

Osmanlı tarihinde çok tartışmalı bir kişilik olarak yerini alan Rüstem Paşa hakkında anlatılan bir hikâyeden burada bahsetmek fayda var. Rüstem Paşa Mihrimah Sultan ile evlenmeden önce, bu evliliğe mani olmak isteyenler cüzzamlı olduğu konusunda bir söylenti çıkarırlar, o dönemde Diyarbakir valisi olan Rüstem Paşa'yı kontrol etmesi için Kanuni Sultan Süleyman bir hizmetli görevlendirir ve Rüstem Paşa'nın hizmetine girer. Bu hizmetli bir gün Rüstem Paşa'nın yatağında bit bulunca, Paşa'nın cüzzamlı olmadığı ortaya çıkar ve evliliğe bir mani olmadığı anlaşılır. Bunun üzerine dönemin şairlerinden birisi şu güzel beyti yazar:

“Olacak bir kişinin bahtı kavi talii yar.
Kehlesi dahi mahallinde anın işe yarar.”

Ahi Çelebi Camii

Tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte bazı rivayetlere dayanılarak kapısına 1500 yılında yapıldığı söylenmektedir. Banisi; Fatih, II. Beyazid, Yavuz Selim ve Kanuni devirlerinde yaşamış ve tabiplik yapan Ahi Çelebi Bin Kemalü-ül Tabib'dir. 1539 ve 1653

yangınlarında yanmış, 1894 depreminde de harap olmuştur. Her seferinde yeniden onarılmıştır. Son olarak geçtiğimiz yıllarda restore edilmiştir.

Caminin İstanbul folklorundaki önemi ise Evliya Çelebi'den ileri gelmektedir. Evliya Çelebi bir gece rüyasında kendisini bu camide görür; yalnız değildir, Hz. Muhammed, sahabeler ve kimi evliyalar da oradadırlar. Evliya Çelebi'ye rüyasında Hz. Muhammed'in elini öpmek nasip olur ve bu sırada 'Şefaata ya Resul Allah' diyeceğine dil sürçmesi ile 'Seyahat ya Resul Allah' der ve ondan sonra kendisini yollarda bulur.

Baba Cafer Türbesi

Baba Cafer hakkında çok net bilgiler olmamakla birlikte elimizdeki bilgiler de daha çok Evliya Çelebi kaynaklıdır. Buna göre halk arasında Baba Cafer olarak anılan zat esasen Abbasi hükümdarı Harun Reşid döneminde elçi olarak İstanbul'a gelen, İmam Hüseyin soyundan Caferü'l Ensari'dir. İstanbul'a geldiği o dönemde Müslümanlarla Bizans arasında gerçekleşen bir çatışmada birçok Müslüman öldürülmüş ve cenazeleri sokaklarda bırakılmıştı. Caferü'l Sadık Bizans İmparatoru I. Nikeforos'un huzuruna çıktığında bunun hesabını sormak ister ama tutuklanarak zindan olarak kullanılan bir burca hapsedilir. Burada tutukluyken zindanın gardiyanlarından birisi Caferü'l Sadık'ın kerametlerini görerek Müslüman olur ve Ali adını alır. Daha sonra Nikeforos her ikisini de öldürterek, buldukları zindana gömdürtür.

İstanbul'un fethi sırasında ise Abdür-rauf Samedani adındaki bir kişi Baba Cafer'in mezarını keşfetmiş ve onun soyundan geldiğini söylemiştir. Daha sonra da türbesinde türbedarlık yapmaya başlamıştır.

www.istanbulgezginleri.com

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist

